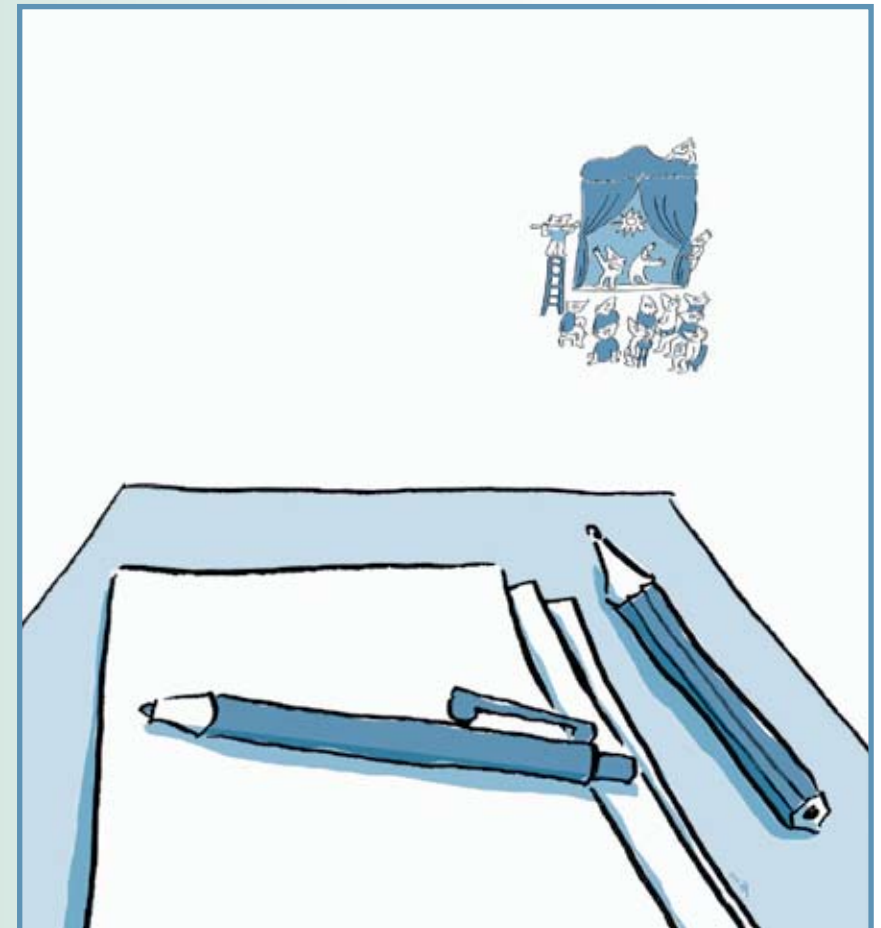

NEMZETI DAL A KULISSZÁK MÖGÖTT, AVAGY EGY ISKOLAI ÜNNEP MINT A RÉSZTVEVŐ MEGFIGYELÉS TEREPE I.

A modul szerzője: Págyor Henriett,
Tomory Ibolya

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

8. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. RÁHANGOLÁS, A FELDOLGOZÁS ELŐKÉSZÍTÉSE					
I/a Ráhangolás					
A	A tanulók és a tanár által hozott kis tárgyakat a tanár egy zsákba gyűjti. Az osztály a „Mi van a zsákban?” játékot játssza: a diákok körben leülnek, majd az egyik diák megfog egy tárgyat a zsákban, és körülírja, mit tart a kezében, anélkül, hogy kimondaná a tárgy nevét. 30 perc	Kommunikációs készség Koncentrációs készség	Egész osztály együtt – játék	Otthonról hozott tárgyak	
B	A „Mi van a zsákban?” játék változata: a diákok versenyeznek, a cél minél kevesebb információból kitalálni az adott tárgyat. 30 perc	Kommunikációs készség Koncentrációs készség	Egész osztály együtt – játék	Otthonról hozott tárgyak	
C	A tanulók csoportokat alakítanak véleményvonalalal. Állítás: „Szeretnék március 15-én szerepelni.” – „Igen.” „Nem tudom.” „Nem.” Az így alakult csoportok csak a foglalkozás elején működnek együtt. A tárgyakat csoporton belül találják ki a kerekasztal módszerével. A feladat végén a csoportok beszámolnak arról, hány tárgyat sikerült kitalálniuk. Egy diák egyszer találhatja meg egy tárgyra. 30 perc	Kommunikációs készség Koncentrációs készség Együttműködés	Kooperatív tanulás – kerekasztal	Otthonról hozott tárgyak	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I/b A koncentráció fejlesztése					
A	<p>„Figyeld meg a képet!” játék: a tanár minden gyerekek elé tesz egy képet, amelyet a tanulók 2 percig tanulmányozhatnak, majd meg kell fordítaniuk. A tanár ezután eljűk rak egy kérdéssort, amelyet egy perc alatt kell megválaszolniuk írásban. Ezután újra megfordíthatják a képet, egy percig ismét nézhetik, majd további egy percig válaszolhatnak a kérdésekre. A játék elvégzése után a tanár mindenképpen megkérdezi a diákok véleményét a feladatról.</p> <p style="text-align: right;">15 perc</p>	<p>Megfigyelési készség Észlelés A résztvevő megfigyelés módszertanának előkészítése Figyelem</p>	Önálló munka – játék	<p>D1 (Fotó megfigyeléshez) D2 (Kérdéssor)</p>	<p>P1 (Kérdéssor a „Figyeld meg a képet!” játékhoz)</p>
B	<p>„Figyeld meg a képet!” játék: a tanár minden gyerekek elé tesz egy képet. A tanulók 2 percig tanulmányozhatják a képet, majd meg kell fordítaniuk. A tanár ezután eljűk rak egy kérdéssort. A kérdésekre a szóforgó módszerével válaszolnak a csoportok, majd beszámolnak a feladat megoldásának menetéről, nehézségeiről.</p> <p>A játék elvégzése után a tanár mindenképpen megkérdezi a diákok véleményét a feladatról.</p> <p style="text-align: right;">15 perc</p>	<p>Megfigyelési készség Észlelés A résztvevő megfigyelés módszertanának előkészítése Ismeretszerző képesség Logikai és rendszerező képesség Összefüggés-kezelő képesség</p>	Kooperatív tanulás – szóforgó	<p>D1 (Fotó megfigyeléshez) D2 (Kérdéssor)</p>	<p>P1 (Kérdéssor a „Figyeld meg a képet!” játékhoz)</p>

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA					
II/a A résztvevő megfigyelés elméletben					
A	Minden diák elolvassa a D2 mellékletben található szöveget, majd a tanár megmagyarázza az esetleges ismeretlen szavakat, kifejezéseket. Közösen értelmezik a szöveget. 20 perc	Résztvevő szemlélet kialakításának kezdeti lépése Ismeretszerző képesség Logikai és rendszerező képesség	Önálló munka – olvasás Frontális osztálymunka – megbeszélés, magyarázat	D3 (A résztvevő megfigyelésről dióhéjban)	P2 (A résztvevő megfigyelésről dióhéjban)
B	A kiscsoportok tagjai elolvassák a D2 mellékletben található szöveget, majd a tanár elmagyarázza az esetleges ismeretlen szavakat, kifejezéseket. A szöveg közös értelmezése: a csoportok először önmaguk értelmezik az ismeretlen szavakat és a szöveget, majd a kiscsoportos megbeszélések után a tanárral közösen is értelmezik a szöveget. 20 perc	Résztvevő szemlélet kialakításának kezdeti lépése Ismeretszerző képesség Logikai és rendszerező képesség	Kooperatív tanulás – megbeszélés	D3 (A résztvevő megfigyelésről dióhéjban)	P2 (A résztvevő megfigyelésről dióhéjban)
II/b Ábrák értelmezése					
A	Az ábrák közös vizsgálata: a diákok párokban megnézik a résztvevő megfigyelést szemléltető ábrákat, majd megpróbálnak felidézni olyan szituációkat, amelyekben átélték az ábrán látható viselkedési minták valamelyikét. A példákat lapra írják. Egy példát felolvasnak az osztálynak. 15 perc	Ismeretszerző képesség Összefüggés-kezelő képesség Asszociációs készség	Páros munka	D3 (A résztvevő megfigyelésről dióhéjban)	P3 (Ábramagyarázat a D3 melléklethez)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	<p>Az ábra közös vizsgálata: a tanulók csoportokon belül tanulmányozzák a két ábrát, majd az ábrán látható szituációk közül kiválasztják az egyiket, és rövid jelenetben eljátszanak rá egy példát. A jelenet megtekintése után elengedhetetlen a közös véleményezés, mivel itt lehet felmérni, hogy a diákok megértették-e az ábrán látottakat.</p> <p style="text-align: right;">15 perc</p>	<p>Ismeretszerző képesség Asszociációs készség Összefüggés-kezelő képesség</p>	<p>Kooperatív tanulás – szituációs játék</p>	<p>D3 (A résztvevő megfigyelésről dióhéjban)</p>	<p>P3 (Ábramagyarázat a D3 mellékletéhez)</p>
II/c Csoportalakítás – új csoport létrehozása, mely a konkrét feladathoz kapcsolódik					
A	<p>Bevezetésképpen a pedagógus elmeséli a gyerekeknek, hogy a március 15-i ünnepséget fogják az előbbi módszer segítségével megvizsgálni. Hogy a „kutatás” teljes körű legyen, minden oldalról szükséges feltérképezni az ünnepséget. Tehát kellenek szereplők, dekorátorok és néző-megfigyelők. Az ő megfigyeléseiből áll majd össze a kutatás eredménye. A munka folyamatának megkönnyítéséhez 3 fős csoportokra van szükség, amelyekben mindhárom „szerep” (szereplő, dekorátor, megfigyelő) megtalálható.</p> <p style="text-align: right;">5 perc</p>	<p>Feladat meghatározása Figyelem</p>	<p>Frontális osztálymunka – tanári magyarázat</p>		
B	<p>A tanulói csoportok a megismert módszerrel kapcsolatban kérdéseket gyűjtenek, melyeket a többieknek fognak feladni. Rövid, egyszerű kérdéseket tesznek fel, amelyekkel visszautalnak az új információkra, és ellenőrző kérdésekként is szolgálhatnak. Egy csoport maximum három kérdést tehet fel.</p> <p style="text-align: right;">5 perc</p>		<p>Csoportmunka – megbeszélés</p>		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/d Csoportalakítás					
A	A tanulók három csoportot alkotnak: szereplők, dekorátorok, néző-megfigyelők. Szabály: mindhárom csoport megközelítőleg azonos létszámú legyen. Majd szimpátia alapján alakulnak ki a háromfős, a szerepek szerint (szereplő, dekorátor, néző-megfigyelő) vegyes összetételű kiscsoportok. 10 perc	Megfelelő munkaforma kialakítása Együttműködés	Egész osztály együtt – csoportalakítás		
B	A csoportok átadják a kérdéseket egy másik csoportnak, majd minden csoport röviden és egyszerűen írásban megválaszolja, amit kapott. A kérdések ezután tovább vándorolnak, míg minden csoporthoz el nem jutnak. Végül minden csoporthoz visszatér a sajátja. 15 perc	Együttműködés Összefüggés-kezelő képesség	Csoportmunka – feladatküldés, feladatmegoldás		
III. AZ ÚJ TARTALOM ÖSSZEFOGLALÁSA, ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS					
III/a Beépülő feladatok kiosztása					
A	A tanár és a tanulók megbeszélik és kiosztják a feladatokat. A szereplők és a dekorátorok felkeresik az ünnepséget szervező tanárt, és felajánlják segítségüket. A megfigyelő elkíséri őket, és megfigyeli a munka kezdetét, hogy megszokják állandó jelenlétét. 10 perc	Feladatok kiosztása	Egész osztály együtt – megbeszélés		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	A csoportok felolvassák saját kérdéseiket, elmondják válaszaikat, majd minden csoport összeveti, megbeszéli a megoldásokat. A tanár aktívan közreműködik a megbeszélésben, segít összegezni a tanultakat. 10 perc	Összefüggés-kezelő képesség	Kooperatív tanulás – szóforgó		

TANÁRI MELLÉKLETEK

P1 KÉRDÉSSOR A „FIGYELD MEG A KÉPET!” JÁTÉKHOZ

A kép megfigyelése után ossza ki a kérdéseket! A gyerekek 60 másodpercig válaszolhatnak.

Kérdések

Hány nyakláncot láttál a képen?

A kép háttérében milyen más jelet láttál a betűkön kívül?

A férfi melyik vállán van megkötve a lepel?

Van-e medál a lány nyakában?

Visel-e fülbevalót a férfi?

Lila vagy kék kockás a lepel?

A lány is visel leplet?

Milyen magánhangzók láthatók a táblán?

Hányféle színt látsz a háttérben?

Milyen irányba néznek a személyek?

P2 A RÉSZTVEVŐ MEGFIGYELÉSRŐL DIÓHÉJBAN

A tanulók a következő szöveg segítségével ismerkednek a résztvevő megfigyelő szemlélet és módszer fogalmával. A következő instrukciót kapják:

Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, és húzd alá az ismeretlen szavakat, kifejezéseket!

A résztvevő megfigyelés a kulturális antropológia (a különböző kultúrákkal és az emberi viselkedésmódokkal foglalkozó tudomány) sajátos módszere, ami egyúttal egy másokat elfogadó, megértő szemlélettel párosul. Terepmunka során alkalmazzák. Ez azt jelenti, hogy az antropológusok törekvése, hogy minél több időt töltsenek a kutatás helyszínén, vagy minél több alkalommal visszatérjenek oda, és minél több információt gyűjtsenek a megfigyelt közösségről, csoportról, jelenségről, rítusról. Ennek érdekében aprólékosan leírják, lejegyzik a napi történéseket, eseményeket, hogy ezeken keresztül ők maguk is átéljék a megfigyelt személyek életét, érzelmeit, problémá-

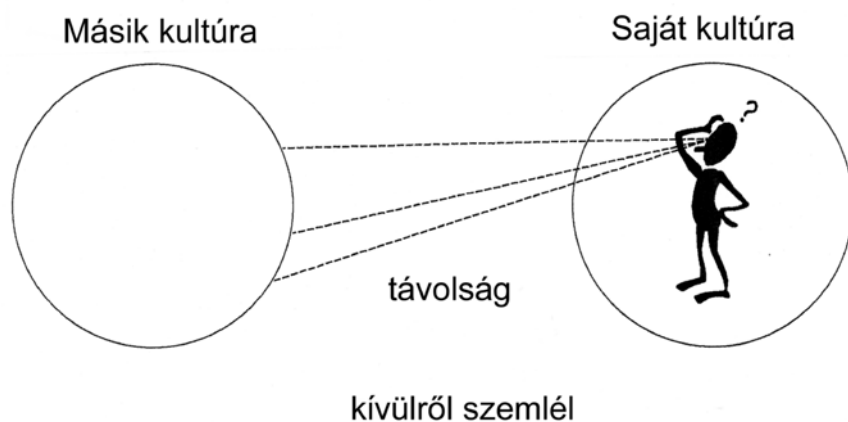
it, munkáját stb. Így jobban megértik azokat. Ezt „sűrű leírásnak” vagy etnográfiai (vagyis részletes) leírásnak is nevezik. A terepmunka és a résztvevő megfigyelés egyik érdeme, hogy nem a megfigyelő szemüvegén keresztül kívülről, hanem az érintettek szemével belülről képes feltérképezni, hogyan látják saját helyzetüket, saját kultúrájukat, ők hogyan élik meg, mit gondolnak bizonyos szokásokról, jelenségekről, amely számunkra, kívülről, távolról nézve furcsa, érthetetlen, szokatlan lehet.

Így többet megtudunk az emberek életmódjáról, viselkedéséről, mentalitásáról, mintha például csak statisztikai adatokból vagy felületes megfigyelésekből indulnánk ki, mert közvetlenül az adatközlőkkel, informátorokkal dolgozunk, élünk együtt, tanulunk tőlük, elvegyülünk köztük.

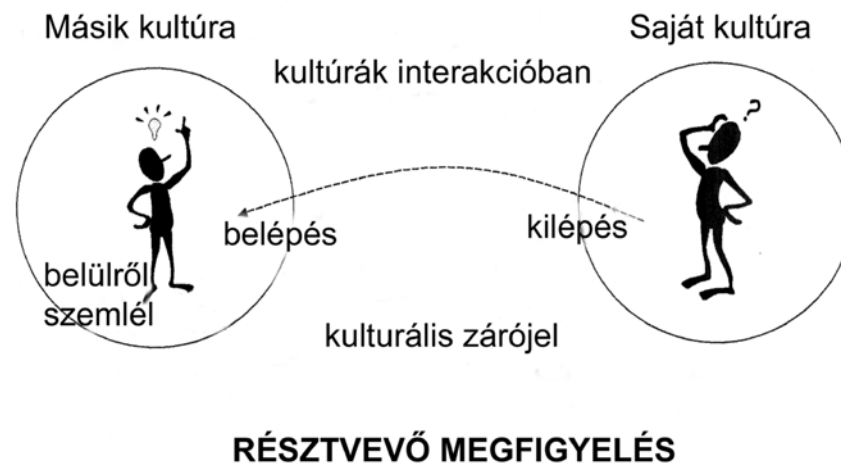
Ennek segítségével megérthetjük, hogy az emberi közösségek különböző fizikai, környezeti, történeti és társadalmi helyzetekhez képesek alkalmazkodni, nyilvánvalóan eltérő módon. Ez azt a célt szolgálja, hogy elfogadóbbak, toleránsabbak legyünk másokkal, és jobban megértsük mások viselkedését.

A megfigyeléseket fontos rögzíteni, ezért a terepmunka elengedhetetlen eszköze a terepmunka-napló, melybe a kutató minden egyes alkalommal „sűrű leírással” lejegyzik a történéseket, eseményeket, érzéseket, hangulatokat, a rítust magát és amit a vizsgált személyektől hallott. Figyelem: nem vázlatot, hanem részletes leírást készítünk, amelyből aztán később jobban vissza tudjuk idézni az eseményeket. Nem a résztvevő személyek előtt jegyzetelünk, de minél előbb rögzítsük a tapasztalatokat! Ez ugyanis a már kialakult bizalmas viszony esetében lehetséges, mint ahogy a vizuális eszközök használata is, ha már elég bizalmas a kapcsolat a megfigyelttel, és azokat nem zavarja a fotózás vagy a videokamera használata.

Nem résztvevő és résztvevő megfigyelés ábrákon:

1. ábra

2. ábra

P3 ÁBRAMAGYARÁZAT A D3 MELLÉKLETHEZ

Az *első ábrán* a megfigyelés egy fajtája látható. Itt a szemlélő külső pozícióból szemléli a megfigyelt eseményt, személyeket stb. Mivel bizonyos távolságból kívülről szemlélődik, nem vesz részt a folyamatokban, saját mércéhez, saját szokásokhoz, a saját kultúra és társadalom, csoport, környezet stb. elvárásaihoz méri a más, az eltérő jelenségeket. Így a sztereotipizálás, az előítéletek gyakran észrevétlenül, tudat-talanul is benne vannak szemléletünkben, másokról, helyzetükről alkotott véleményeinkben, és hajlamosak vagyunk a megalapozatlan általánosításokra. Ennek a megfigyelési módszernek az a hátránya, hogy a megfigyelő nem feltétlenül értelmezi helyesen a látottakat, illetve sok információ elkerülheti a figyelmét. Sokszor statisztikák, egyes jelenségek összefüggéseikből való kiemelése jellemző, ami veszélyezteti a realitás megfigyelhetőségét.

A *második ábrán* a megfigyelő részt vesz az adott közösség életében, mind a hétköznapokban, mind az ünnepekben, az esemény, a rítusok, az ünnep stb. folyamatában. Nehezebb megfigyelési pozíció, hiszen nem szabad elfelejteni, hogy ő nem a közösség részeként érkezik oda, de részévé kell válnia, elfogadtatni magát, jelenlétét annyira, hogy ottléte már hétköznapivá, észrevétlenné váljon. Miközben tanulmányozza a helyzetet, maga is kicsit mássá válik, hogy megélve értse meg az érintettek szerepeit, helyzetét, kultúráját, szokásait. Ehhez nagyfokú empátiára és beilleszkedő, alkalmazkodó hozzáállásra van szükség. Ezt tudatosítja magában a megfigyelő, mikor belép egy másik kultúrába, maga mögött hagyva a saját kultúra által meghatározott világszemléletet. Ebben a szituációban több rejtett összefüggésnek, más nézőpontból nem megfigyelhető dolgoknak is tanúi lehetünk, és megérthetjük a másik gondolatait, érzéseit, problémáit, nem pedig a magunk elképzelése alapján nézünk rá, felületes információk alapján.

A módszer különösen alkalmas kis közösségek, rítusok, egyedi jelenségek megfigyelésére, mert alapelvünk, hogy adott dolgot önmagában és nem valamely külső mérce szerint vizsgálunk, valamint, hogy célunk nem a minősítés, hanem a tényszerűség és megértés.